

Forfatter: Kidde, Harald

Titel: Udrag fra Jærnet

Citation: Kidde, Harald: "Jærnet", i Kidde, Harald: *Jærnet*, udg. af Knud Bjarne Gjesing ; Thomas Riis , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, isamarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1990, s. 415. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kidde04ny-shoot-idm140608063704816/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Jærnet

- der var udbredt blandt soldater. – *Alexander*: under navnet Alexander I Ruslands zar 1801-25 og således Sveriges modstander under den finske krig. – *Krøllede*: kugler støbt af k. rammer af overtroen altid. – *shalmes*: indkredse vildt. – *Råhanda* og *Tallemaja*: skikkelser i svensk folketro.
- 60 »*Nielleringshusets*: værksted, hvor man udfører niellering, d.e. en særlig teknik til forsrang af metal. – *Flamberger*: pyntesværd med slammets klunge. – *Muonsihokarne*: se n.t.s. 25. – *Pitänkäen*: tojhue uden skygge.
- 61 *Näpversko*: sko af burkebark. – *Pieksuter*: sko af behåret renskind. – *Kvæner*: om den opr. finske befolkning i det nordlige Norge. – *Valloner* ... *Digteret*: se n.t.s. 57 og 48. – *Edekrantz*: digteren (senere ombudsmand og tekniker) Abraham Niclas E. (1754-1821). – *Vinäs*: pseudonym for digteren Erik Sjöberg (1794-1828). – *Gyllenborg*: se n.t.s. 37. – *Vänämöinen*: helt i det finske nationalepos *Kalevala*, mester i sang og musik.
- 62 »*Først var Ordet*: Johs. 1.1. – *Firneidele*: nedsættende om den finske befolkning i Sverige. – *Tavast*: person fra Tavastland i Mellanfinland. – *Finnestad*: firnerne fik tillagt evnen til f.eks. at påføre kreaturer sygdomme ved at beskyde dem med forheksede kugler.
- 63 *Jærnets Tegn*: gruber ol. afmærkedes med en omvendt fiskeøl og en pil-formet magnet i en ring. – *Brage- og Kroneskove*: skove, der tilhører henholdsvis jærnbrugene og kongemagten.
- 64 »*Trollet stod på berg*: se s. 65. – *Markschäderen*: person, der afstikker grube-gangenes placering.
- 65 *Grudlappen*: træredskab til at røre i grød med.
- 66 *Erik Læpe*: Erik XI Eriksson Læpe, konge (1224-49). – *Bjalbo-jærten*: Burger Jær, se n.t.s. 32. – *Franche-Comté Metoden*: ældre, opr. fransk metode til rensang af jærn. – *Februor-Revolutionen*: revolutionen i Frankrig 1848 forplantede sig også til Sverige, se n.t.s. 108. – *For nordanvæder* ... besværgelse kendt fra både Dalarna og Värmland, jf. Borgström s. 82. Se n.t.s. 130.
- 67 »*Ordet, som er hos Gud* ... : Johs. 1,1-3.
- 69 »*Ack Värmeiland* ... : *Värmlandsvisan* af Anders Fryxell, mel. af F.A. Dahlgren. – *n. Schöle*: Frau Adolf von S. var bergmästare fra 1835 til sin død 1863. Beskrivelsen af S's udseende synes at bygge på maleri af Uno Trouli. For hjælp med dette punkt takkes lektor Svend V. Sølver, Bergskolan i Filipstad. – *Ehnenstrahl*: David Klöcker E. (1628-98). – *Roslin*: Alexander R. (1718-93). – *Lafrensen*: formentlig Niclas L. d. Yngre (1737-1807). – *du Paschene*: Lorens P. d. Ældre (1703-66), Johan P. (1706-69), Lorens P. d. Yngre (1733-1805), Ulrika Fredrika P. (1735-96). – *à la Jaoh*: efter den franske kunsmedker Georges J. (1739-1814). – *Ahåström*: komponisten og vœudgiveren Jacob Niclas A. (1805-57). – *Nordblom*: vœskomponisten Johan Erik N. (1788-1848). – *Jærmarken*: se n.t.s. 63. – *Dalarstager*: lyststager fra Dalarna.
- 70 *I Bjærget gror Jærn* ... : ikke identificeret. – *Wannansaland*: gammel form for Värmland.
- 71 *Novalis*: pseudonym for den tyske digter Friedrich von Hardenberg